

Кукоба О. О.,
суддя

Полтавського окружного адміністративного суду,
здобувач

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ПІДСУДНОСТІ ВИБОРЧИХ СПОРІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИБОРАМИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено виокремленню та характеристиці певних аспектів визначення предметної підсудності виборчих спорів, пов'язаних із виборами Президента України.

Ключові слова: вибори Президента України, виборчий спір, підсудність, адміністративний суд.

Постановка проблеми. Статтею 38 Конституції України громадянам гарантовано право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1].

Вибори Президента України як форма безпосереднього народовладдя являють собою волевиявлення Українського народу щодо заміщення поста Президента України шляхом голосування.

У ході організації, проведення та підведення підсумків голосування значною є ймовірність виникнення виборчих спорів, вирішення яких для демократичної держави є неможливим в інші способи, окрім правових.

Метою даної статті є виділення окремих аспектів визначення предметної підсудності виборчих спорів, пов'язаних із виборами Президента України.

Аналіз досліджень і публікацій з даної теми. Питанням підсудності в науці процесуального права, її вивченню та аналізу приділялась увага науковцями-правниками, зокрема, М.М. Губенком, Г.А. Жилиним, Д.Д. Луспеником, С.В. Оверчуком, Ю.К. Осіповим, В.М. Семеновим, В.М. Соловйовим, М.Й. Штефаном, П.Я. Трубниковим. Але роботи вчених переважно присвячені вивченню загального поняття «підсудність», без виокремлення особливостей даного інституту з приводу саме адміністративної юстиції в цілому та щодо розгляду виборчих спорів зокрема.

У контексті даної статті неодмінно варто звернути увагу на наукові дослідження та публікації О.М. Пасенюка, М.І. Смоковича, В.В. Гордєєва, В.Д. Андрійцю.

В цілому ж означене питання більшістю сучасних науковців-теоретиків адміністративного права та процесу залишено поза увагою. Однак напередодні проведення 25 травня 2014 року позачергових виборів Президента України, актуальність теми даного дослідження не викликає сумнівів, адже процес підготовки й проведення виборів, враховуючи їх суспільно-політичне значення для країни, стають підґрунтям для виникнення великої кількості конфліктів між їх учасниками. Кожна подія або етап проходження виборчого процесу опосередковані рішеннями, діями його учасників, які потенційно можуть стати предметом спору і суттєво вплинути на результат виборів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все, відзначимо, що під предметною підсудністю виборчих спорів

необхідно розуміти сукупність правил, що визначають розмежування компетенції судів певних ланок щодо розгляду адміністративних справ за першою інстанцією залежно від предмета публічно-правового спору чи його суб'єктного складу [2, с. 104].

Особливістю даного процесуального інституту в адміністративному судочинстві є те, що всі адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні, окружні адміністративні суди, апеляційні адміністративні суди, Вищий адміністративний суд України) залежно від категорії справ можуть виконувати функції суду першої інстанції.

До компетенції Вищого адміністративного суду України віднесено розгляд адміністративних справ щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів (в тому числі виборів Президента України) [3]. У даному випадку ВАС України виступає судом першої та одночасно останньої інстанції, адже оскарження його рішень в апеляційному та касаційному порядку чинним законодавством не передбачено.

Усі інші рішення, дії, бездіяльність Центральної виборчої комісії, члена цієї комісії оскаржуються в Київському апеляційному адміністративному суді як суді першої інстанції.

Київському апеляційному адміністративному суду за першою інстанцією підсудні справи щодо оскарження дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб [3].

Варто зазначити, що в даній категорії справ питання підсудності також визначаються ч. 3 ст. 175 Кодексу адміністративного судочинства України, з якої випливає, що позовна заява щодо оскарження дій чи бездіяльності кандидата на пост Президента України подається до окружного адміністративного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ. Таким судом, відповідно до положень Указу Президента України від 16 листопада 2004 року № 1417/2004 «Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі» є окружний адміністративний суд міста Києва.

Як бачимо, у даному випадку законодавцем допущено двоє визначення підсудності спорів щодо оскарження дій кандидатів на пост Президента України.

При вирішенні даної законодавчої колізії, на нашу думку, необхідно виходити з того, що норми ст. 176 КАС України є спеціальними та такими, що прийняті пізніше, ніж норми ч. 3 ст. 175 КАС України, а тому конкуренція між нормами ч. 3 ст. 175 КАС України та ч. 7 ст. 176 КАС України має бути вирішена наступним чином: дії кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб може бути оскаржено до Київського апеляційного адміністративного суду, а бездіяльність кандидатів на пост Президента України – до окружного адміністративного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ (окружного адміністративного суду м. Києва).

За аналогією з приписами ст. 174 КАС України предметна підсудність справ, що стосуються оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, закладів та організацій, їх посадових та службових осіб, дій чи бездіяльності засобів масової інформації, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників залежить від суб'єктів оскарження (тобто відповідачів) [4, с. 36].

Зокрема, позовна заява щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, закладів та організацій, їх посадових та службових осіб подається до окружного адміністративного суду за їх місцезнаходженням.

А позовна заява щодо дій чи бездіяльності засобів масової інформації, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників має подаватися до місцевого загального суду як адміністративного суду за їх місцезнаходженням.

За аналогією з ч. 3 ст. 175 КАС України позовна заява з приводу оскарження актів чи дій виборчих блоків, об'єднань громадян має подаватися до окружного адміністративного суду за місцем вчинення дії чи місцем, де ця дія повинна бути вчинена.

Рішення, дії чи бездіяльність окружної виборчої комісії або члена такої комісії можуть бути оскаржені до окружного адміністративного суду за місцезнаходженням окружної виборчої комісії в порядку, встановленому законодавством.

Отже, окружні адміністративні суди розглядають справи:

– щодо рішень, дій або бездіяльності окружних виборчих комісій з питань підготовки та проведення виборів Президента України, а також членів зазначених комісій;

– щодо рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;

– щодо актів чи дій виборчих блоків, об'єднань громадян (крім тих, які відповідно до закону, статуту (положення) об'єднання громадян належать до їх внутрішньої організаційної діяльності або їх виключної компетенції).

До компетенції місцевих загальних судів як адміністративних судів віднесено розгляд та вирішення адміністративних справ щодо:

– уточнення списку виборців;

– дій чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори.

Наостанок варто зазначити, що відповідно до положень ч. 8 ст. 176 КАС України рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії та її членів можуть бути оскаржені до адміністративного суду за місцезнаходженням дільничної виборчої комісії.

Але законодавцем не визначено до якого саме адміністративного суду (окружного чи місцевого загального) може бути оскаржено рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії та її членів.

Вирішення даного питання, на нашу думку, можливо віднайти у положеннях ч. 5 ст. 18 КАС України, відповідно до якої, у разі невизначеності цим Кодексом предметної підсудності адміністративної справи така справа розглядається місцевим адміністративним судом за вибором позивача [5, с. 197].

Таким чином, у зазначеному випадку позивач вправі на власний розсуд вирішити до якого суду йому звертатися: окружного адміністративного чи загального місцевого як адміністративного.

Враховуючи те, що ч. 6 ст. 176 КАС України законодавець визначив можливість оскарження рішень дій чи бездіяльності виборчих комісій в порядку, передбаченому ст. 172 КАС України, а відповідно до положень вказаної статті рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії та її членів може бути оскаржено до місцевого загального суду як адміністративного суду за місцезнаходженням відповідної комісії, доцільним було б законодавчо закріпити оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничної виборчої комісії та її членів саме до місцевого загального суду як адміністративного.

Висновки. Розгляд виборчих спорів, пов'язаних із виборами Президента України, характеризується специфічним порядком здійснення адміністративного судочинства, що відбувається на багатьох процесуальних інститутах, в тому числі на правилах предметної підсудності.

Існуючий сьогодні алгоритм віднесення виборчих спорів, пов'язаних з виборами Президента України, до предметної підсудності того чи іншого адміністративного суду потребує уточнення та доопрацювання, що, в свою чергу, призведе до юридичної визначеності, сприятиме більш доступному розумінню даного питання.

Значним кроком у вирішенні даного питання є викладення, на підставі Закону України від 13 березня 2014 року № 879-VII «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» та деяких інших законодавчих актів України щодо техніко-юридичного вдосконалення виборчого процесу» у новій редакції статті 99 Закону України «Про вибори Президента України», якою встановлено, що рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, членів цих комісій, органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації, кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб, партій – суб'єктів виборчого процесу, їх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів, що порушують законодавство про вибори, можуть бути оскаржені до суду в порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України [6; 7].

Переконані, що наступним кроком у вирішенні означеного питання є внесення змін до ст. 176 КАС України шляхом зосередження в ній положень про предметну підсудність виборчих спорів, пов'язаних з виборами Президента України.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36.
2. Адміністративне процесуальне (судове) право України : підручник / [за заг. ред. С.В. Ківалова]. – О. : Юрид. л-ра, 2007. – 312 с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, 37. – С. 1358.
4. Гордєєв В.В. Актуальні питання визначення предметної підсудності адміністративних справ / В.В. Гордєєв // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. № 3 (7). – С. 25–41.
5. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О.М. Пасенюка. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 704 с.
6. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999 р. № 474-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст. 81.
7. Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» та деяких інших законодавчих актів України щодо техніко-юридичного вдосконалення виборчого процесу: Закон України від 13 березня 2014 р. № 879-VII // Голос України. – 2014. № 51-52. – Ст. 4.

Кукоба А. А. К вопросу определения предметной подсудности избирательных споров, связанных с выборами Президента Украины

Аннотация. Статья посвящена выделению и характеристике отдельных аспектов определения предметной подсудности избирательных споров, связанных с выборами Президента Украины.

Ключевые слова: выборы Президента Украины, избирательный спор, подсудность, административный суд.

Kukoba O. On the question of the definition of subject-matter jurisdiction of election disputes relating to the election of the President of Ukraine

Summary. The article is devoted to separation and characterization of specific aspects of the definition of subject-matter jurisdiction of electoral disputes relating to presidential elections in Ukraine.

Key words: election of the President of Ukraine, electoral dispute, jurisdiction, administrative court.